

Dejavniki odločanja za učiteljski poklic

Dejan Hozjan je izredni profesor za področje pedagogike na Pedagoški fakulteti Univerze na Primorskem. Je koordinator magistrskega študijskega programa *Izobraževanje odraslih in razvoj kariere* ter vodja *Centra za vseživljenjsko učenje Pedagoške fakultete Univerze na Primorskem*. Pri svojem delu se ukvarja s kritičnim proučevanjem področja pedagogike, andragogike in menedžmenta v izobraževanju.

V članku so predstavljeni rezultati empirične raziskave o dejavniki odločanja za učiteljski poklic. Raziskava, ki je bila opravljena z dodiplomskimi študenti prvega letnika razrednega pouka na Pedagoški fakulteti Univerze na Primorskem, je pokazala, da se le-ti prvenstveno odločajo za učiteljski poklic na podlagi neposredne izkušnje, ki jo imajo z učitelji v šolskem sistemu. Za učiteljski poklic se ne odločajo na podlagi materialnih prednosti tega poklica, ampak je odločitev pogosto povezana z njihovo predstavo o učitelju in lastno pedagoško izkušnjo.

Uvod

Uspešnost pedagoškega dela šole prvenstveno temelji na učiteljih, ki le-tega izvajajo. Ali bo pouk kakovosten, je prvenstveno odvisno od učiteljev, ki vstopajo v šolski prostor. S tega vidika je še kako pomembno, kako zaznavajo lastno vlogo in motive za pedagoški poklic.

S pomočjo izsledkov empirične raziskave želimo osvetliti motive študentov razrednega pouka za izbiro učiteljskega poklica.

Empirična raziskava

Opis metodologije

Namen empirične raziskave je bil podati odgovor, kateri dejavniki vplivajo na odločitev študentov razrednega pouka za učiteljski poklic.

Uporabljena je bila kvalitativna metodologija, saj so udeleženci morali podati prosti odgovor na vprašanje: »Zakaj sem se odločil za poklic učitelja razrednega pouka?« V raziskavo je bilo vključenih 30 študentov, ki so v študijskem letu 2019/20 obiskovali prvi letnik dodiplomskega študijskega programa Razredni pouk na Pedagoški fakulteti Univerze na Primorskem.

Rezultati raziskave

Udeleženci raziskave so podali 120 različnih razlogov za odločitev za učiteljski poklic, ki smo jih razvrstili v 12 različnih kategorij.

Tabela 1: Pogostost dejavnikov odločitve za učiteljski poklic

	Število odgovorov
1. Izkušnje s pedagoškim delom	16
2. Narava učiteljevega dela	15
3. Želja po učenju drugih	14
4. Vzor učitelja	13
5. Želja po delu z otroki	12
6. Igra v otroštvu	11
7. Ljubezen do otrok	11
8. Želja biti vzor učencem	11
9. Družbeni pomen učiteljevega dela	9
10. Vpliv sorodnikov	4
11. Učiteljev delovnik	3
12. Naključni izbor	1
SKUPAJ	120

Iz tabele 1 je razvidno, da so se študenti najpogosteje odločili za učiteljski poklic na podlagi izkušnje s pedagoškim delom (16 odgovorov). Na njihovo odločitev je vplivalo predvsem inštruiranje sošolcev in izvajanje pedagoške prakse v času srednješolskega izobraževanja. Na drugem mestu (15 odgovorov) se pojavlja kategorija, ki je vsebinsko izjemno blizu prej omenjeni, in sicer 'narava učiteljevega dela'. V to kategorijo so bili razvrščeni odgovori, ki se navezujejo na raznolikost dela, sodelovanje s starši, uporabo sodobnih metod po-

učevanja itd. S 14 odgovori se je na tretjem mestu nahajala kategorija 'želja po učenju drugih'. Študenti v tej kategoriji hrepenijo po posredovanju lastnega znanja učencem. Sledila je kategorija (13 odgovorov), ki je poudarjala vlogo vzora učiteljev. Pri izbiri poklica so na te študente vplivali učitelji, ki so jih poučevali v preteklosti in so nanje vplivali pozitivno ali negativno. Na petem mestu (12 odgovorov) je bila kategorija, ki se je navezovala na delo z otroki. Študenti so se odločali za učiteljski poklic, ker želijo opravljati poklic, povezan z otroki. Na šestem mestu so se, glede na število odgovorov (11 odgovorov), pojavile tri kategorije. Med omenjenimi kategorijami je igra v otroštvu. V tej kategoriji so odgovori študentov, ki so se v zgodnjem otroštvu igrali učitelje in so pogosto ohranjali željo po učiteljskem poklicu od takrat do konca srednješolskega izobraževanja. Ostali dve kategoriji v tej skupini sta ljubezen do otrok in želja biti vzor učencem. V prvi kategoriji so študenti, ki imajo radi otroke, v drugi pa tisti, ki želijo ne samo s svojim načinom poučevanja, ampak predvsem s svojo osebnostjo biti vzor bodočim učencem. Šele na sedmem mestu se pojavljajo razlogi, ki so povezani z družbenim pomenom učiteljevega dela. Devet študentov je izpostavilo, da si želi opravljati učiteljski poklic, ker je le-ta odgovoren, pomemben za razvoj bodočih generacij itd. Izrazito manj odgovorov so prejele zadnje tri kategorije, in sicer: vpliv sorodnikov, učiteljev delovnik in na-

ključni izbor. Štirje študenti so se odločili za študij razrednega pouka na podlagi učiteljskega poklica, ki so ga opravljali njihovi sorodniki, predvsem starši in stari starši. Trem študentom je pri delu pomembna dolžina počitnic. Le en študent pa se je za študij odločil povsem naključno.

Kot je razvidno iz odgovorov, imajo največji vpliv na odločitev za študij razrednega pouka dejavniki, ki so neposredno povezani z učiteljevim delom, in sicer: izkušnje s pedagoškim delom, narava učiteljevega dela in vzor predhodnih učiteljev. Na drugem mestu se pojavljajo odgovori, ki so na nek način povezani z altruizmom, kot so npr. želja po učenju drugih, želja po delu z otroki in ljubezen do njih. Zanimivo je, da je relativno veliko vlogo pri poklicnem

odločanju imelo igranje vlog v otroštvu, kar kaže na relativno močno identifikacijo otrok z učiteljskim poklicem.

V nadaljevanju raziskave pa nas je zanimalo, kako se med sabo povezujejo različne kategorije, ki smo jih predhodno predstavili. Iz tabele 2 je razvidno, da je največ povezav (9) med dvema kategorijama, in sicer 'ljubezen do otrok' in 'izkušnje s pedagoškim poklicem'. Odgovori študentov kažejo, da tisti študenti, ki poudarjajo pedagoške izkušnje (v obliki inštrukcij ali pedagoške prakse), bolj izražajo ljubezen do otrok. Enako število povezav (9) se pojavlja tudi med kategorijama 'narava učiteljevega dela' in 'vzor učitelja'. Slednje kaže na to, da učitelji z načinom svojega pedagoškega dela pogosto prevzamejo študente

in jim tako približajo naravo učiteljevega dela. Osem odgovorov sta prejeli dve povezavi, in sicer povezava med 'igro v otroštvu' in 'izkušnjami s pedagoškim delom' ter povezava med 'željo po učenju drugih' in 'naravo učiteljevega dela'. Povezava med kategorijama 'igra v otroštvu' in 'izkušnje s pedagoškim delom' kaže na to, da so študenti, ki so se v otroštvu igrali učitelje, kasneje pomagali sošolcem ali sorodnikom z inštrukcijami ali pa so si izbrali srednješolske programe (najpogosteje vzgojiteljskega) in med pedagoško prakso pridobivali izkušnje. Po drugi strani pa se kaže tudi pogosta povezava med kategorijama 'želja po učenju drugih' in 'narava učiteljevega dela'. V tej skupini študentov se je izraziteje kazala želja po uporabi kakovostnih me-

Tabela 2: Povezava med dejavniki odločitve za učiteljski poklic

	Igra v otroštvu	Izkušnje s pedagoškim delom	Ljubezen do otrok	Narava učiteljevega dela	Naključni izbor	Učiteljev delovnik	Vpliv sorodnikov	Vzor učitelja	Želja biti vzor učencem	Želja po delu z otroki	Želja po učenju drugih
Družbeni pomen učiteljevega dela	3	2	2	5	1	1	2	5	3	5	3
Igra v otroštvu		8	3	5	0	2	3	6	3	4	1
Izkušnje s pedagoškim delom			9	6	0	3	1	6	3	6	5
Ljubezen do otrok				6	0	0	2	5	3	1	6
Narava učiteljevega dela					0	0	2	9	6	6	8
Naključni izbor						1	0	0	0	1	0
Učiteljev delovnik							1	0	0	2	0
Vpliv sorodnikov								2	3	2	1
Vzor učitelja									4	4	4
Želja biti vzor učencem										6	6
Želja po delu z otroki											5

Foto: Petra Duhanoy

Foto: Marko Hrovat

tod poučevanja in vzgajanja. Najpogosteje so navajali, da želijo poučevati s sodobnimi pristopi in na način, ki bo učencem blizu in bo prispeval h kvalitetnim učnim rezultatom. Z nekoliko manj povezavami (6) pa so bile povezane naslednje kategorije odgovorov:

- narava učiteljevega dela in izkušnje s pedagoškim delom,
- narava učiteljevega dela in ljubezen do otrok,
- vzor učitelja in igra v otroštvu,
- vzor učitelja in izkušnje s pedagoškim delom,
- želja biti vzor učencem in narava učiteljevega dela,
- želja po delu z otroki in izkušnje s pedagoškim delom,
- želja po delu z otroki in narava učiteljevega dela,
- želja po delu z otroki in želja biti vzor učencem,
- želja po učenju drugih in ljubezen do otrok,
- želja po učenju drugih in želja biti vzor učencem.

Povezave med dejavniki odločitve za učiteljski poklic ne potrjujejo povsem trditev, ki se je pokazala v tabeli 1. Če smo lahko v tabeli 1 videli, da so najpogostejši dejavniki poklicne odločitve bodočih učiteljev konkretni in neposredni stiki s pedagoškim delom, npr. izkušnje s pedagoškim delom, vzor učitelja in narava učiteljevega dela, pa

nam podatki v tabeli 2 kažejo na povezovalno neposrednih dejavnikov z manj posrednimi dejavniki, kot so npr. želja po učenju drugih, želja po delu z otroki. Na podlagi slednjega je moč zaključiti, da je neposredni stik s pedagoškim delom ključni vzgib za identifikacijo s pedagoškim poklicem. Hkrati pa neposredni stik spodbudi nastanek manj posrednih dejavnikov.

Sklepne ugotovitve

Empirična raziskava o dejavnikih odločitve za učiteljski poklic pri dodiplomskih študentih prvega letnika razrednega pouka na Pedagoški fakulteti Univerze na Primorskem je pokazala, da je neposredna izkušnja z učiteljskim poklicem ključni dejavnik. Študenti si ustvarjajo željo po usposabljanju za učitelja razrednega pouka na podlagi opazovanja učiteljev, ki so jih učili, ali lastne izkušnje poučevanja. To jim omogoča, da natančneje spoznajo, s čim se učitelj ukvarja in kako bi se sami znašli v omenjenem poklicu. To pa je pomemben signal vsem učiteljem, ki so že vključeni v izobraževalni sistem. Odgovori anketirancev jasno kažejo, da se študenti za poklic učitelja razrednega pouka ne odločajo zaradi materialnih razlogov, ampak njihovo odločitev pogojuje predvsem izkušnje, ki jih imajo s svojimi učitelji. ◀

Lidija Golc

Ne vem, če bom lahko

Takoj moram zapisati,
 da ne pozabim. Čeprav je
 večer in bi si morala
 odpočiti od dneva, ki
 poka po sivih, da globoko
 dihamdihamdiham

in od utrujenosti
 ne morem počivati,
 ampak lahko sprehajam
 svoje telo v ozkih krogih
 po stanovanju, ker me je
 ponoči strah sprehoda

po ulicah. – Danes sem predavala
 Jančarja, *To noč sem jo videl*.
 Srednješolci so molčali
 in nisem bila prepričana,
 da so z mano, dokler
 ni nekdo vprašal:

»Kaj pa je bilo potem?«
 Največji športnik
 je stresal obe nogi pod klopjo
 in je bil bled.
 Običajno ne sodeluje
 prav veliko.

Ko so zapuščali razred,
 so bili kakor velike
 razbrazdane roke,
 ki so mi dajale srečo,
 nihče pa ni rekel besede.
 Molče so odšli,

športnik pa je ostal:
 »Profesorica, razkosali
 so ju, nad našo hišo,
 vsi v vasi vedo, in tisti,
 ki je to naredil, je živél
 čisto blizu. Ne vem,

če bom o tem lahko
 govoril v razredu,
 lahko pa poskusim.
 Ker imate prav,
 treba je govoriti.

Ali pa brati, če je govoriti

pretežko, kajne, profesorica?
 Ali ste vedeli, da ju je razkosal?
 Na svidenje, profesorica,
 če bom lahko, bom povedal,
 ampak bom sam rekel,
 ker ne vem, če bom lahko.«